

16 Szomorú statisztika a budapesti őslakókról

Hetven százalék bevándorlással szemben csak harminc százalék „őslakót” számítanak, de kétségbevonják, hogy mindenki törzsökös lenne, aki Budapesten született

1720 körül Buda, Óbuda és Pest (egynek számítva) egészen jelentéktelen kisváros volt 12.000 lakossal. 1720—1840: az első lassú fejlődési szakasz; a lakosság évenként átlagosan 725 lélekkel növekszik csak, úgyhogy 1840-ben mintegy 100.000 lakosa van Buda-Pestnek. 1840-től kezdődőleg hirtelen megélénkül a fejlődés. Ekkor indul meg erőteljesen, anyagilag és szellemileg egyaránt a polgárosodás. Az ipar és kereskedelem fellendülése, sőt már csupán az ilyen irányú törekvések is hirtelen lendületbe hozzák a fővárost. 1840—1873-ig (Buda és Pest egyesüléséig), vagyis harmincnégy év alatt a lakosság évenként átlagosan 5812 lélekkel növekszik s így az egyesülés tulajdonképpen már egy 300.000 lakosú nagyvárost hoz létre. 1874—1910 között zajlik le az ipari és kereskedelmi átalakulás Magyarországon és ebből a fejlődés oroszlánrésze Budapestet illeti. E harminchétféle év alatt évenként átlagosan 15.700 lélekkel növekszik a főváros lakossága. E fejlődés legszebb szakasza az 1890—1900-as évtized (évi átlagos gyarapodás: 22.697 lélek). E hirtelen fejlődés Budapestet már 1900-ban az európai városok ranglistáján a tizenhetedik helyről a nyolcadik helyre hozta fel. (London, Párizs, Berlin, Bécs, Pétervár, Moszkva és Glasgow után.) A további fejlődést a háború s a háború elvesztése rendkívüli mértékben lecsökkentették. Az 1910—1920-as évtizedben Budapest lakosságának számbeli növekedését csakis az elszakított részekről idemeneült népességnek köszönheti. Az 1920—1935-ig artó ötödik szakaszban a fejlődés továbbra is csökkentett: évi átlag 8762 lélek.

Természetesen, ha a lakosság növekedése főleg a természetes szaporodás következménye lenne, akkor az említett évi átlagos lélekkel való növekedés kimutatása nem lenne helyes, mert a növekedés nem lenne a lakosság megnövekedett számához arányítva. Budapestnek azonban, mint általában minden nagyvárosnak, a lakossága nem természetes szaporodásból, hanem főleg bevándorlásból növekszik.

A természetes szaporodás fénykora

a múlt század utolsó évtizede volt. Az előző évtized igen rossz szaporodását az 1881-es és az 1886-os járványok okozták. Az 1901—1910-es évtized szaporodása már csökkentett, de még mindig igen magas. 1910-től 1914-ig még évi átlagban 5502 lélek a lakosság természetes szaporodása, de 1914-től kezdődőleg e szaporodás teljesen megszűnik. Ezt 1920-ig lehet a háború rovására írni, de, mint látjuk, az 1921—1930-as évtized teljes szaporodása mindössze 531 lélek volt. Azután pedig szaporodás helyett fogyás mutatkozik.

Budapest természetes szaporodása

1874—1880 évi átlag	819 lélek
1881—1890 „ „	1799 „
1891—1900 „ „	6755 „
1901—1910 „ „	6555 „
1911—1920 „ „	1439 „
1921—1930 „ „	53 „
1931—1935 „ „	141 „

A bevándorlás vizsgálata rendkívül nehéz és

megfelelő adatok hiányában az eredmények csak megközelítőlegeseek. A gyakorlatban, jobb híján, általánosan követett módszer a tényleges szaporodás és a természetes szaporodás különbségének kiszámítása. Ennek azonban igen nagy hátránya, hogy a tulajdonképpeni bevándorlás helyett csak a ki- és bevándorlás különbségét adja. Tehát, ha egy városból ugyanannyian vándoroltak ki, mint amennyien bevándoroltak, akkor ez a számítás nem mutat ki bevándorlót. Már pedig a Budapest-ről való kivándorlás — különösen ha több évtizedre terjed ki számításunk — elég jelentős.

Azonkívül ez a számítás nem veszi figyelembe, hogy az eredeti lakosság (őslakók) és a természetes szaporulat egy része kivándorolhatott a vizsgált évtized folyamán és hogy a Budapesten kívül élő budapesti születésűek vissza is vándorolhattak.

További hibája ennek a módszernek, hogy a bevándoroltak elhaltait és születettjeit a természetes szaporulat halálozási, illetve születési rovatába veszi fel. A születési rovatba való felvétel akkor jogosult, ha a szülők már meglehetősen asszimilálódtak, mert hiszen — hogy egy kirívó esetet vegyünk — furcsa az, ha egy kőművesmunkára bejött parasztasszony itt született gyermeke a természetes szaporodás és azután a kivándoroltak rovatába kerül.

Ezekből a hiányosságokból nyilvánvaló, hogy a fenti módszer alapján nyert adatok csak nyers számok, melyek csak megközelítőleges eredményeket adnak. Mégis ez a legalkalmasabb módszer.

Az ilyen alapon való számítás a következő bevándorlási adatokat adja:

Vándorlási különbözet Budapesten

1720—1873 évi átlag	697 lélek
1874—1880 „ „	10.557 „
1881—1890 „ „	11.763 „
1891—1900 „ „	15.943 „
1901—1910 „ „	8.146 „
1911—1920 „ „	6.301 „
1921—1930 „ „	7.666 „
1931—1935 „ „	10.990 „

1935-től 1940-ig a bevándorlás minden valószínűség szerint tovább emelkedett.

A bevándorlás legerősebb szakasza

a múlt század utolsó két évtizede. A természetes szaporodásban pedig az 1891—1914-es szakasz a legerősebb. Nyilvánvaló, hogy a bevándoroltak nagyobb természetes szaporodási aránya az első évtizedekben Budapesten is éreztette hatását, tehát Budapest lakosságának akkor erős természetes szaporodása nagyrészt a bevándoroltaknak köszönhető.

A felsorolt adatok szerint tehát 1935-ig összesen 727.998 lélek vándorolt be Budapestre. Hogy az egyes években mennyi bevándorolt és törzsökös lakó volt, annak kiszámítása már sokkal bonyolultabb, mert az időközben elhalt bevándoroltakat le kell számítanunk a kérdéses évig összesen bevándoroltak számából. Erre viszont nincs semilyen adatunk és csak az átlagos halálozási arány-számot vehetjük alapul.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a 727.998-as

létszám csak a ki- és bevándoroltak különbségét adja. Már pedig 1935-ig bezárólag, tehát ilyen nagy időszakban, a Budapestről kivándoroltak teljes száma már jelentős mennyiséget ad. 1920-ban kb. 120.000 budapesti születésű lakott Budapest területén kívül. Ebből kb. 50.000 a szomszédos községek területén élt. Ha figyelembe vesszük, hogy az ilyen születési-helyi statisztikák csak a népszámlálás pillanatában jelenlevő népességet tüntetik fel és az említett számhoz hozzászámítjuk az időközben elhalt kivándoroltak körülbelüli mennyiségét, akkor 1935-ig egy kb. 200.000-es Budapestről kivándorolt tömeget kell számításba vennünk. Ennyivel kell tehát a bevándoroltak számát növelnünk. Tekintve, hogy a bevándoroltak közül elhalálozottak száma szintén körülbelül 200.000-es tömeget ad, a két mennyiség egymást ellensúlyozza, tehát a fent megadott bevándorlási számokból kiszámíthatjuk az őslakók és bevándoroltak arányát az egyes években.

Budapest őslakóinak

az 1930-as népszámlálás szerinti aránya (34%) pontosan megegyezik az általunk kiszámított aránnyal.

Az őslakók és bevándoroltak aránya Budapesten százalékban.

1869-ben kb.		60	40
1900-ban „		39	61
1930-ban „		34	66
1935-ben „		32	68
1940-ben „ (?)		30	70

Budapest lakosságának tehát ma kb. 70%-a lenne bevándorolt és 30%-a törzsökös lakó. Az összes statisztikai számításokban elfogadott tétel, hogy „őslakó”, vagy „törzsökös” lakó az, aki Budapesten született. Ez a szemlélpont azonban csak jobb híján használható és ha az „egyént” vizsgáljuk, nem pedig a statisztikai alanyt, akkor nyilvánvalóan felületesnek bizonyul. Az egyén kialakulásában a származás a maga összes biológiai, közvetlen környezeti, osztályhelyzeti és általános tradicionális tényezőivel döntő szerepet játszik. Ennek mellőzése vagy megmáskítása egy nemzedéken belül nem lehetséges. Azokat az itt születetteket tehát, kiknek szülőik bevándoroltak voltak, nem tekinthetjük szellemileg egyenértékű őslakóknak. Ha most figyelembe vesszük, hogy

1. a bevándoroltak születési arányszáma feltétlenül nagyobb, mint a törzsökös lakóké;
2. ennek a magasabb születési aránynak a hatása már 70—80 év óta érvényesül;
3. az 1935-ig bevándoroltak száma kb. 27%-kal nagyobb, mint a fent megadott szám (a kivándorlást ellensúlyozó bevándorlás),

akkor nyilvánvaló, hogy a teljes értékű törzsökös lakók száma Budapesten csak igen csekély lehet. A százalékszerű megállapítás rendkívüli nehézségbe ütközik.

PESTI KRÓNIKA

Bánffy tanul

Amit magyar miniszterelnök I. Ferencz József idejében nem igen mondhatott el magáról, báró Bánffy Dezső bizony nagyon keveset tudott németül. Tudta ezt nagyon jól róla Ferencz József is, de Bánffy azért a királyi audienciákon nagyon erős akarattal törte mindig a német nyelvet. Kínlódott, izzadt, de németül beszélt. Egy ilyen alkalommal maga Ferencz József, a király is megsajnálta:

— Nézze kedves báró Bánffy — mondta magyarul — látom, hogy nagyon nehezen megy a német beszéd, higgye meg, hogy én megérttem akkor is, ha magyarul beszél. Egész nyugodtan tárgyaljunk magyar nyelven.

Bánffy nyakasan megcsóválta a fejét és a király hangos kacagása közben jelentette ki:

— Nein Majästet, ik will mik üben.

Korszerű előadások a ke

Padányi Gulyás Jenő előadása a gazdasági élet problémáiról. Padányi Gulyás Jenő országgyűlési képviselő, a VIII. kerületi Fialat Választók Szervezete tagülésén „Sürges az idő!” címmel nagyszabású előadást tartott. Bevezetőül rámutatott azokra a nagy magyar problémákra, melyek megoldásánál a kedvező alkalmat kihasználva, a rendelkezésre álló idő minden percét igénybe kell venni. Ezután a mezőgazdasági termelés kérdésével foglalkozott és többek között kiemelte a termelési fokozásának szempontját. Ez ma nemcsak magyar, hanem európai érdek is. Ezzel kapcsolatban a föld dolgos népének sorsát a sürges idő jegyében végérvényesen meg kell oldani. A továbbiakban a magyar ipari termelés problémáját vetette föl. A föld csak bizonyos népsűrűségig képes foglalkoztatni egy országot lakosságát, ezért kell az észszerű iparfejlesztés. Nálunk főleg a mezőgazdasági és feldolgozó ipart kell fejleszteni. A jövőben nem szabad megengedni, hogy az országot a hazai nyersanyag elhagyja. Az őrsváltás kérdésével foglalkozott ezután. Ez nehéz probléma, de meg kell oldani. Tagadhatatlan, hogy ehhez idő kell. Szakemberek nélkül komoly eredmény nem érhető el. A cél nem lehet a külsőleges látszatmegoldás, hanem csak az, hogy a megfelelő helyekre magyar szakemberek kerüljenek. Az előadó befejezésül részletesen foglalkozott a kitűnően felszerelt magyar hadsereggel, mint a magyar jövő biztosítékával.

Müller Antal az ipar és kereskedelem helyzetéről. A Magyar Élet Pártja XIV. kerületi szervezete január 30-án, nyolc órakor tartotta első felolvasását. Antal Lajos kerületi elnök kegyeletteljes szavakkal emlékezett meg Csáky István gróf külügyminiszter elhunytáról. Utána Müller Antal országgyűlési képviselő tartott előadást az ipar és kereskedelem jelenlegi helyzetéről és a jövőbeli teendőkről. A hallgatóság az előadást nagy tetszéssel fogadta.

Az eszme háborúja. Az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga VIII. Ker. Osztálya elmúlt héten ülést tartott. Schaller Sándorné dr.-né elnök bevezetőül ismertette az osztály elmúlt évi működését és bejelentette a február hónapban megtartandó tisztújító közgyűlést. Ezután Vaszari István dr. főorvos „Az eszme háborúja” címmel tartott előadást. Bevezetőül rámutatott eszmék fejlődési történetére, majd kifejtette, hogy a szociáldemokráciák bukásával a szociális eszme fejlődése is egészen új irányt vett. A nacionalizmus és a szocializmus jegyében egy egészen új rend épült fel, amelyet ma elsősorban a tengelyhatalmak képviselnek. Ezzel kapcsolatban az előadó rámutatott sok régi fogalom megváltozására és az új szellem nézőszögéből való helyes értelmezésére. A továbbiakban részletesen foglalkozott az új korszellem főbb vezérelveivel, a mai európai háborúban betöltött szerepével, végül Magyarországon ebből adódó és megoldandó nagy problémákkal. Az 1941-es év a döntés éve lesz, amikor a mi sorsunk is eldőlni fog. Mi vállaljuk ezt a sorsot — mondotta — bármilyen nagy is legyen az a sors, nekünk abba bele kell nőni. A nagy tetszéssel fogadott előadáshoz Nógrády Tibor ügyvezető elnök szót hozott.

A középosztály szociális hivatása. A Magyar Élet Pártja XI. kerületi szervezetének előadás-sorozatában Géresy János dr. „A középosztály szociális hivatása” címmel tartotta meg igen nagy érdeklődés mellett előadását.

A szociális próbálkozások és vajadások korát éljük, — mondotta többek között. Soha annyi gondot, energiát nem fordítottak még a szociális bajok gyógyítására és a szociális problémák megoldására, mint napjainkban. Ha az eredmény még sem elég, annak egyik legfőbb oka, hogy csak szociális jogról beszélünk, de a szociális kötelezettségekről keveset szólunk. Csupán az állammal szemben támaszt mindenki szociális igényeket, holott a társadalomnak, a családnak, az egyénnek vannak egymással és a nemzettel egyetemével szemben szociális kötelezettségei. Az államnak a feladata csupán az, hogy ezeket szociális kötelezettségeik teljesítésére rábírja és ha kell rákényszerítse. A régi magyar középosztály ezeknek a kötelezettségeknek meg is felelt, de a háború után a középosztály katasztrófába zuhant. A hibák jóvátételében van adta a magyar középosztálynak szociális hivatása. 1. Le kell bontania azokat a korlátokat, amelyek közé és a magyar nemzet más társadalmi rétegei közé bűnös szándékkal mesterségesen emeltettek. 2. Vállalkoznia

TAVASZ VAN MÁR

Szent Gellért pezsgőfürdő!

NAPFÉNYLÁMPÁI ALATT!

Thermálgyógyvíz! — Golf-iskola!